

POHOD

Predpogoj za enotnost in
edinstvo dežave je
en državni jezik

Letna naročnina znaša 40— Din. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Selenburgova ulica št. 3/I. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 21-09.

V Ljubljani, dne 12. avgusta 1933.

Štev. 32 — Leto II.

IZHAJA VSAKO SOBOTO

V IMENU NJEGOVEGA VELIČANSTVA KRALJA!

Deželno sodišče v Ljubljani je (po naredbi z dne 7. marca 1933, s katero je bila določena glavna razprava) razpravljalo dne 21. marca 1933 javno pod predsedstvom sos. Kralja Ivana, v navzočnosti sos. dr. Petelina Bogdana, sos. Javorška Karola kot sodnikov in sod. pr. Poljanca Franceta kot zapisnikarja v prisotnosti zasebnih tožilcev Frankoviča Pavla, Percla Josipa in Jugovarja Rika (njihovega zastopnika dr. Jelenca Celestina, odv. v Ljubljani), obtoženca v prostosti Mateliča Miroslava (in dr. Cepudra Josipa, odv. v Ljubljani) o obtožbi, katero so vložili gori navedeni zasebni tožilci zoper Mateliča Miroslava radi prest. klevete po čl. 52 zak. o tisku in po predlogu, stavljenem po zastopniku tožilcev, naj se obtoženca spozna za krivega in obsodi v sm. pismene obtožbe ter po predlogu branilca, naj se obtoženca oprosti, istega dne razsodilo tako:

Matelič Miroslav, roj. dne 8. marca 1897 v Boštanju ob Savi kot sin pok. Petra in pok. Ane roj. Bradula, prist. v Ljubljano, r. k., oženjen, trgovec na Miklošičevi c. 13 v Ljubljani, s premoženjem, bil vojak, pismen, neakozovan, na prostosti

je kriv,

da je kot odgovorni urednik tednika »Pohod« v 7. številki z dne 22. oktobra 1932 na 3. strani v II. stolpcu pod zaglavjem »Z obhodom« objavil v članku pod naslovom »Hrastniki«, da je v neki gostilni v Hrastniku gospodična K. dala internacionalcem za pivo, da so zapeli v naslovu imenovani bojno himno »Die Wacht am Rhein« in s tem priobčil o zasebnih tožilih Frankoviču Pavlu, Perclu Josipu in Jugovarju Riku nekaj neresničnosti, kar utegne škodovati njihovi časti, dobremu imenu in družabnemu ugledu in pridobitnemu kreditu, ter s tem zakrivil prestopke klevete po čl. 52 zak. o tisku in se obsodi po čl. 56/II zakona o tisku z uporabo § 71/V k. z. na

240 in 180 Din, skupaj 420 Din denarne kazni, plačljive v enem mesecu po pravomočnosti te sodbe, v primeru neizterljivosti na 7 dni zapore, po čl. 62 zak. o tisku

na plačilo 300 Din materialne odškodnine imenovanim zasebnim tožilecem nerazdelno, v sm. § 63 tega zakona mora na čelu tednika »Pohod« natisniti v prvi številki, ki izide po pravomočnosti te sodbe, sodbo v izpisku ter ima po § 310 k. p. trpeti in povrniti stroške kazenskega postopanja in izvršitve kazni, z omejitvijo po § 314 k. p.

Stroški so izterljivi (§ 209/II k. p)

NEKOLIKO KOMENTARJA NAŠIM DOPISNIKOM

V slučaju, ki ga obravnava gorenja sodba, je naš odgovorni urednik prevzel odgovornost za članek, ker nismo mogli in hoteli izdati pisca. Nastopili smo dokaz resnice, ki se pa po mnenju sodišča ni posrečil. — No, čemo kritizirati sodbe, kajti škoda bi bilo govoriti o stvarih, ki so definitivno zaključene. Slučaj pa je tak, da služi lahko našim dopisnikom in čitateljem kot tipičen vzgled, kako težko in odgovorno je v današnjem času in pod sedanjim tiskovnim zakonom objavljati razne dopise, ki tangirajo čast enega ali drugega.

V zadnjem času čujemo govornice in namigovanja, da naš list ni več neodvisen, da je prodan kapitalistom in da vsled tega ne prinaša nobenih napadov več na gotove osebe in gotova podjetja. Kdor čita gorenjo sodbo, bo morda razumel. Nde čita sodbo, bo morda list zato, da bomo plenjeni, toženi in obsojeni, ne izrabljamo idealizma svojih glavnih sotrudnikov zato, da bodo nosili posledice gnoja, ki bi ga hotel eden ali drugi »nacionalist« zmetati na eno ali drugo nje-mu neljubo osebo. Mi živimo in hočemo živeti tudi v bodoče kot resno, stvarno glasilo iskrenih jugoslovanskih nacionalistov, ki se ne morejo in ne smejo izpavati z malenkostnimi vsakdanjostmi. Ze enkrat smo povdarili to, kar povdarjamo tudi danes: Ne pošiljajte listu pritožbe o izzivanju nacionalnih nasprotnikov, poročajte nam raje, kako jo je ta ali oni nasprotnik skupil vsled svojega izzivanja. Bodite vi sami čuvarji časti in ugleda našega naroda in države, izvršujte vi sami to, kar je potrebno v obrambo časti in ugleda našega naroda in države, ne pričakujte pa, da bo vse to delal in nosil naš

Pot našega vojvode po Goreniskem

Dne 9. julija t. l. se je odzval predsednik našega Središnjega odbora v Beogradu, naš Ilija Trifunović — vojvoda Birčanin, vabilu, da obišče Slovenijo in si na licu mesta ogleda delovanje Narodne Odbrane v Ljubljani. S tem obiskom je bil združen enodnevni izlet po naši Gorenj-

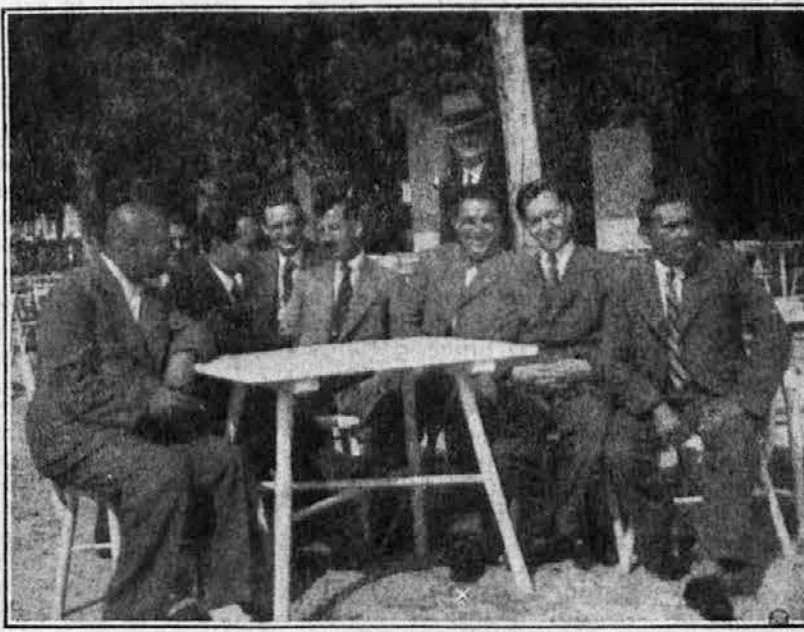
vorniku, naš nacionalni kmet v Križah — vsi so kot nedeljiva celota zbrani pod okriljem NO, vsi ti čutijo enako, vsi ti imajo iste težnje in cilje. Vsi ti so z odprtimi rokami in odprtimi srei sprejeli našega vojvodo, ki je brez visoko donečih fraz in brez vsake vzvišenosti dobil takoj

zgrda odstraniti vse one, ki iz kakršnihkoli na videz še tako idealnih interesov rujejo med nami ter zanašajo med nas medsebojno sovraštvo in nezaupanje.

Ko je naš vojvoda odhajal v Beograd, je bil navdušen nad lepoto naše zemlje in nad iskrenostjo naših ljudi in prepričani

Vojvoda Birčanin (X) v družbi predstavnikov NO pred Nar. domom v Kranju in na Bledu.

ski, tekem katerega je mogel naš vojvoda stopiti v stike z našimi organizacijami v Kranju, Jesenicah, Javorniku, Lescah in Križah. Tako je imel priliko tekem 8 ur vsaj mimogrede dobiti vpogled v miselnost onih treh glavnih stanov, ki se danes zbirajo pod okriljem Narodne Odbrane. Naša nacionalna inteligenca v Kranju, naš nacionalni delavec na Jesenicah in v Ja-

najožji kontakt z miselnostjo teh naših divnih borcev. Tudi pri tej priliki se je pokazalo, da smo eno po svojem čuvstvovanju, da ni nobenih nasprotij med nami niti po verski, niti po plemenski pripadnosti, da sta tudi slovenski kmet in slovenski delavec danes prepričana Jugoslovana. Vse, kar nam manjka, je medsebojno spoznavanje. Seveda bo treba zlepa ali

smo, da bo izpolnil svojo obljubo in bo prišel čimprej zopet med nas. Prepričan naj bo tudi, da ga bo slovenski del našega naroda sprejemal vedno bolj iskreno, čim bolj bo spoznaval njega in delo ter cilje one Narodne Odbrane, kateri načeljuje naš vojvoda po soglasni volji vseh iskrenih nacionalistov iz vse države.

Naši Kočevarji in državni jezik

V zadnji svoji številki smo priobčili dobesedni prevod članka, ki ga je priobčila »Gottscheer Zeitung« od 20. julija 1933. kot kritiko službenega navodila naše banske uprave od 12. julija 1933. Ta odgovor naših Kočevcev kaže, da se nikakor ne zavedajo položaja, ki ga zavzemajo kot »jezikovni otok« in kot del narodne manjšine v naši nacionalni državi. Temu niso krivi toliko sami kot ona od njih tako povdarjena uslužnost in toleranca naših državnih funkcionarjev pri službenih razgovorih s pripadniki tega jezikovnega otoka. Odgovor »Gottscheer Zeitung« si naj zataknejo za klobuk vsi oni naši pripadniki skrajne zapadno-zahodne kulture, ki hočejo imeti na rokah vedno najfinije rokavice in so vsi srečni, če lahko napravijo tujcu kakršnokoli uslugo, ne pomislijo pa, da ima vsak Jugoslovčan prvenstveno dolžnost čuvati tako v privatnem kakor tudi v javnem življenju čast in ugled jugoslovanskega naroda in jugoslovanske države.

Kočevski Nemci naj se zamislijo predvsem v razmere, v katerih žive naši koroški Slovenci v Nemški Avstriji. Danes imajo Nemci v Kočevju in okolici veliko več svojih šol kot jih imajo koroški Slovenci, čeprav je število koroških Slovencev nesorazmerno večje. Vsak naš človek na Koroškem ve, da ne bo našel državnega ali občinskega uradnika, ki bi hotel govoriti z njim v slovensčini. Naši ljudje na Koroškem žal ne poznajo one uslužnosti avstrijskih državnih funkcionarjev in tolerancije posameznih uradnikov, ki so jo okušali kočevski Nemci po lastnem priznanju skozi polnih petnajst let v tej bal-

kanski Jugoslaviji in na katero računajo tudi v bodoče. Gospodje iz Kočevja, ki imate dobre zveze z dr. Kraftom in spadate med one, ki pozdravljajo dolgo zaželeno ujedinjenje nemškega naroda, priskrbite potom svojih zvez, da bodo naši dobri koroški Slovenci, ki so prav gotovo vsaj tako dobri avstrijski državljani kot ste vi jugoslovanski, naleteli vedno in povsod na uslužnost in toleranco, ki jo zahtevate in pričakujete Vi od naših državnih funkcionarjev in od naše državne uprave. Dokler pa tega ne dosežete, tako dolgo nimate pravice zahtevati, da se nadaljuje od vas hvalisana uslužnost naših funkcionarjev, kajti nadaljevanje take uslužnosti bi bilo nezdružljivo z nacionalnim čutom naših koroških Slovencev, ki so ravno tako ljudje kot ste vi in ki imajo ravno toliko pravice uporabljati svoj materni jezik kot si jo lastite vi.

Pisec članka dokazuje popolno lojalnost in patriotsko neoporečnost kočevskih Nemcev s 100% udeležbo kočevskih Nemcev pri volitvah dne 8. nov. 1931., češ, priča, to je minister Pucelj. Ta dokaz pa nekoliko šepa, ravno tako, kot če bi hoteli n. pr. vojvodinski in banatski Nemci dokazovati svojo absolutno lojalnost s tem, da so včlanjeni v današnji JNS in da je njihov vodja dr. Kraft, celo član glavnega odbora JNS. Kjer je telo, tam še ni duša, da pa duša ni nacionalna, o tem ni treba dokazov, o tem lahko pričajo najbolje naši tamošnji domačini in kolonisti. Vsi smo ljudje, vsak ima pravico do uporabe svojega materinega jezika in mi kot jugoslovanski nacionalisti bomo vedno dosledno zastopali stališče, da ima na ozemlju kraljevine Jugoslavije bivaajoči pristni Nemec natančno iste pravice kot jih ima na ozemlju Nemške Avstrije bivaajoči pristni Slovenec. Dvojne mere ne poznamo, znali bomo polagoma doseči, da se bodo morali tudi naši Nemci prepričati o svoji enakovrednosti z našimi koroškimi Slovenci. V tem oziru jim tudi Hitler ne bo pomagal, ker so lahko prepričani, da ima Hitler mnogo večje skrb kot pa skrb za naše itak dovolj dobro tretirane kočevske Nemce in da ima prevelik interes na dobrem razmerju z Jugoslavijo, kot da bi riskiral radi kočevskih Nemcev ali spodnještaterskih nemčurjev kakršenkoli konflikt z našo državo. Če bodo kočevski Nemci vse to vpoštevali, potem ne bodo mogli tarnati, kako težko se je priučiti tujemu jeziku, da je treba za tako priučenje mnogo vaje in obče-

vanja, da pa ubogi podeželski kočevski Nemci žal nimajo možnosti za tako občevanje. Naši »zabit« koroški Slovenci so našli, hočeš nočeš, dovolj prilike, da se priuče nemščini in menda ne živi v mejah Nemške Avstrije niti en Slovenec, ki bi ne obvladal vsaj najbližjega nemškega dialekt. Ali so morda naši Koroški bolj inteligentni kot pa naši kočevski Nemci? To najbrž ne bo res, potem je resničen očitke, ki ga sedaj Nemci napravljajo nam Slovincem, očitke namreč, da jim nismo dali dovolj možnosti in prilike za učenje slovenskega jezika in da se kljub svoji izredni lojalnosti našega jezika niso mogli naučiti. Logično bi bilo potem od gospodov okoli Kočevarice, da bi navdušeno pozdravili odlok naše banske uprave od 12. julija 1933., kajti ravno ta odlok jim bo dal možnost spopolniti se v znanju slovensčine, ko bodo prisiljeni občeovati s funkcionarji kraljevine Jugoslavije v državnem jeziku. Mi Slovenci smo pri tem toliko tolerantni, da niti ne zahtevamo, da bi se priučili ravno slovensčine. Brez nadaljnjega se lahko priuče tudi srbohrvaščine, kajti tudi to obvlada več ali manj vsak naš državni funkcionar. Mi nočemo torej slovenizirati kočevskih Nemcev tako kot hočejo Nemci ponemčiti naše koroške Slovence, mi hočemo le to, da tvorijo kočevski jezikovni otok del ozemlja kraljevine Jugoslavije, kjer veljajo tako za naše funkcionarje kakor tudi za naše na tem otoku naseljene državljane natančno isti predpisi kot n. pr. v Ljubljani, ali v Beogradu, ali v Skoplju.

Mi vam priznavamo vašo skrajno lojalnost, čeprav nosi drevje v okolici Kočevja urezane kljukaste križe, mi vemo, da vaše misli ne segajo nikdar preko mej kraljevine Jugoslavije, mi vemo tudi, da sočustvujete z nami, kadar se zgražamo nad nacionalno usodo naših v Nemški Avstriji bivaajočih Slovencev. Ravno vsled tega pa vas hočemo podpirati in bomo skrbeli z najtočnejšo kontrolo nad poslovanjem vsega našega uradništva, da boste imeli dovolj prilike za priučenje našemu državnemu jeziku in da boste v vseh naših uradih naleteli na isto prakso, ki jo izvaja naša narodna vojska. Če vaši fantje pri nastopu kaderske službe prav lahko shajajo in se sporazumevajo z nadrejenimi, ki večinoma sploh nimajo pojma o nemščini, ravno tako se boste lahko sporazumevali tudi vi z našimi uradniki, ki se bodo morali pač odpovedati svoji zapadni kulturi in se zavdati, da so tudi oni člani jugoslovanskega

Kljub večkratnemu obmejnemu nesoglasju pridemo končno le do spoznanja, da leži naša boljša bodočnost samo v enotni in močni slovanski fronti

naroda, da so tudi oni del jugoslovanske vojske, ki mora v dobi miru pripravljati naš narod, da bo zrel in povsem enoten v dobi borbe.

Poleg tega naj si zapomnijo naši kočevski Nemci, da obstojajo poleg nemščine še drugi svetovni jeziki in nimamo prav nič proti temu, če se bodo začeli tudi kočevski Nemci baviti prav intenzivno s francoščino, angleščino ali morda celo ruščino. Naj se priuče ruščini, ki je tudi brez dvoma svetovni jezik, pa se bomo razumeli med seboj in ne bo več opasnosti, da bi ubogi kočevski davkoplačevalec ne mogel odrajtati svojih s skrajno silo zbranih zadnjih dinarčkov naši davkarji. Sicer pa tvori ves ta članek v Kočevarici slavospev onim našim nezavednim in nedoslednim državnim funkcionarjem, ki se ne zavedajo, da so v izvrševanju svoje službe predstavniki našega naroda in naše države, da morajo torej v izvrševanju svoje službe pa tudi v zasebnem življenju predstavljati to našo državo in ta naš narod in da ne smejo pod nobenim pogojem uporabljati tujega jezika. Če n. pr. kočevski Nemec res še ne obvlada našega jezika toliko, da

se more v njem razločno izražati, prav, naj odgovarja našemu slovensko govorečemu funkcionarju v nemščini, kadar govorita izven službe. Tak način obnevanja bo dal ravno ubogim Kočevarjem ono vajo, ki jo pogrešajo in gotovo bodo samo na dobičku, če se bodo priučili jeziku, ki ni nič manj kultiviran in izčistiliran, pri tem pa gotovo mnogo bolj blagovlasen kot je nemški.

Za zaključek le še to. Ne poznamo na ozemlju kraljevine Jugoslavije nobenega kraja, ki bi se imenoval Gottschee, poznamo samo Kočevje. Čudno se sliši, če uporabljajo še danes naši državljani ime Gottschee, ko vendar ni to v skladu z njih lojalnostjo nam prav zakonoma naše države in ko to ime sploh ni nemško. Pravilno ime se glasi Kočevje in je zadnji čas, da se prepreči vporaba nemške spakdedranke, napravljene iz našega, povsem domačega imena Kočevje. Hvaležni bomo torej Kočevarici, da je načela to vprašanje, upajmo, da nam bodo hvaležni tudi kočevski Nemci, ker tega vprašanja ne bomo več spustili iz svojih vidikov in bomo prav natančno kontrolirali, kako se izvršuje navodilo naše banske uprave od 12. VI. 1933.

Nova Rusija

Eden najvažnejših problemov sveta, morda važnejši kot je londonska gospodarska konferenca, je problem Vzhodnega pakta, Francije in Rusije. Kajti to je pregrupacija evropskih držav, vrnitev k staremu političnemu redu, ki je obstojal že pred vojno. Po vojni je Evropa blodila v medsebojnih odnosih, dokler ni zablodila in pozabila pot, po kateri je hodila pred letom 1914. Tu izvira tudi vse nezadovoljstvo tistih, ki so bili že pred evropsko vojno za današnji politični red. Nesumljivo je, da so dogodki v Rusiji od leta 1917 dalje mnogo vplivali, da so se napustile linije stare politike. Ravno tako je tudi nesumljivo, da so se dogodki od leta 1917 dalje v Rusiji vršili pod vplivi iz tujine.

Današnji Vzhodni pakt, to je pakt med Rusijo, Malo antanto in držav v vzhodni Evropi o definiciji napadalec je postavil most, po katerem je omogočeno zopet priti na polje predvojne zunanje politike. Ta pakt je približal Rusijo Evropi in Rusijo Franciji. Morda leži vsa nesreča politične in ekonomske neurejenosti v Evropi v tem, da se je po vojni izoliral veliki slovanski držav, ki je bila vedno močan evropski faktor. Z Vzhodnim paktom je ta izoliranost prenehala. To pomeni velik korak v napredovanju slovanskih političnih grupacij, ki potegnejo s seboj zopet grupacijo konstruktivnih sil Evrope.

Vse, kar želi Evropi mir in red, se je Vzhodnega pakta razveselilo. Z njim pričena nova era v evropski politiki po tolikem blodnjenju, ki je trajalo polnih 15 let. Vzhodni pakt, četudi po svoji vsebini ne predstavlja nič velikega, niti ne vsebuje nič konkretnega, ima vendar velik pomen, ker pokazuje pravilne poti. Ta pakt sam po sebi ni nobena garancija za mir, vendar pa približuje tiste sile, ki so predpogoj evropskega miru. Vzhodni pakt približuje najprej slovanske države in potem približuje politiko Slovanov in Francozov. Navadno se iz majhnih stvari razvijajo velike. Vzhodni pakt je ena teh majhnih stvari, ki morejo prinesiti velike uspehe.

Pri stvarjanju Vzhodnega pakta je vidno sodelovala tudi Francija, in sedaj ko je tudi uradno potrjen, se mu je še tesneje pridružila. Evropa ne sme izgubiti iz uma, da je njen koren na vzhodu, pa naj bo vzhodna Evropa kakorkoli razdeljena na več majhnih držav. Na vzhodu Evrope leži težišče evropske in svetovne politike.

Koliko važnosti je Vzhodni pakt in njegova pot, vidimo najbolje po tem, da so se naše sile, ki niso tej grupaciji naklonjene in ki skušajo važnost te grupacije omalovaževati. To so zopet iste sile, ki so odgovorne za politične dogodke v Rusiji od leta 1917 dalje in ki dobro vedo, da leži gospodarstvo evropske politike v bodočnosti slovanskih

grupacij. Vzhodni pakt je dobil svoje protivnike in svoje pristaše. Pričela je podtalna borba, kajti tu gre za vprašanje o nadoblasti nad evropsko politiko. Odkar je izgubila nadoblast tista grupacija, ki se sedaj z Vzhodnim paktom ustvarja, gre politika Evrope rakovo pot in blodi. Važnost Vzhodnega pakta bo Evropa ocenila šele tedaj, kadar bo rodil svoj plod in ko bo dovedel do neizbežnega formiranja tiste grupe, ki ve, kaj hoče in ki je edina zmogljiva, da postavi pravičen red v Evropi.

Francija teži k Vzhodnemu paktu. To je v stvari zblizavanje slovanske in francoske politike. Za sedaj niti Slovani niti Francozi ne uvidevajo važnosti tega grupiranja. Zato se k tej grupaciji ni moglo pristopiti neposredno, temveč posredno naokoli — s paktom o definiciji napadalec. Francozi in Slovani imajo tiste zemlje, ki so v ekonomskem in političnem pogledu najvažnejše in najplodnejše. Njihova moč se mora občutiti v Evropi, v Aziji, v vsem svetu odnosno v svetovni politiki. Francija to uvideva in je uvidela že za časa Napoleonovega pohoda v Rusijo. Francija je za tem od nekdaj težila in še vedno teži. Slovani so njeni prirodni zavezniki. Toda dogodki, nenadni in prevratni dogodki s svojim korenem v inozemstvu, so v Rusiji od leta 1917 dalje preprečili njeno težnjo in so izolirali Rusijo od sodelovanja v evropski politiki. Ko je Francija uvidela težkočo v evropski politiki po svetovni vojni, ki je končala brez Rusije, je stremela, da se povrne k tistim starim predvojnimi potem. Francija je, če ne iniciator, vsaj glavni sodelavec Vzhodnega pakta. Toda na delu so nevidne sile, ki hočejo Francijo odvrniti od zblizanja s Slovani. V vseh velikih prestolnicah Evrope ne gledajo radi tega zblizavanja. Z gotovih strani se Franciji stalno sugerira mišljenje, da ne bo imela od tega pakta nikakih koristi. Res je, od tega pakta ne bo imela nikake neposredne koristi, toda on je baza za jačje politično in ekonomsko zblizanje, ki bo pri nesko koristi ne samo Franciji, temveč tudi ostalim evropskim deželah, ki žele urejene politične situacije v Evropi.

Mi smo prepričani, da ti tuji vplivi, ki skušajo Francijo prepričati o nekoristi Vzhodnega pakta, ne bodo imeli željenega uspeha in da bo Francija šla po tisti poti, po kateri je hodila pred vojno. Upamo, da ne bo Francija podlegla italijanskim vplivom. Rusija ni kriva, če ni mogla od sedaj sodelovati pri reševanju evropskih vprašanj. Ona je bila izolirana po sili neugodnih prilik in je bila dolgi niz let zavzeta z reševanjem svojih notranjih vprašanj. Z Vzhodnim paktom se je približala tistemu mestu, na katerem je bila v evropski politiki do leta 1917.

Karteli in trusti

(Nadljevanje in konec)

Vkljub vsemu, pa imajo tudi trusti in karteli svoje dobre strani. Predvsem se jim mora šteti v dobro, da omogočajo strogo kontrolo nad produkcijo karteliranih oz. v trustu združenih podjetij tako, da je lahko doseči trajno ravnotežje med produkcijo in konsumom, ki je silne važnosti za stabilnost trga in izključuje gospodarskih pretresljajev in ekonomskih kriz.

Druga okolnost, ki se jo mora šteti uduženjem kapitala v dobro, je tudi precejšnja stalnost cen in kakovosti proizvodov (stalni tipi blaga), kar je v veliko polabjenje trgovini in izključuje deloma spekulacijo.

Tretje dobro, ki se ga mora šteti v prilog zlasti trustom, je njih sijajna organizacija vse proizvodnje, prodaje in vse notranje ureditve, ki omogoča največje ekonomije in prihranke produkcijskih stroškov, ki so reducirani na minimum in je tako podana možnost, da padajo cene na najnižji možni nivo. Radi možnosti najprikladnejše delitve dela in dovršene proizvodne organizacije se izrabljajo na najboljše način sirovine, delovne moči, orodje in čas.

V drugih sekundarnih tovarnah se predelujejo ostanki sirovin iz glavne produkcije in se iz njih celotne vrste derivatov (n. pr. pri nafti, antracitu itd.). Delavci ne prehajajo od dela do dela, z oddelka v oddelke, ampak vrše vedno isto delo, kar omogoča naj-

in pustili formalno in pravno samostojnost posameznim podjetjem, osnovala pa se je nova družba, ki je prevzela od posameznih združenih podjetij večino delnic tako, da je imel trust dejansko v rokah vsa sporazumna podjetja. Ta zadnja oblika, ki je sedaj najbolj razširjena v Ameriki, se imenuje »Holding trust«. Na takem sporazumu je osnovan tudi znameniti ameriški petrolejski trust, ki mu pripada kakih dvajset podjetij.

Glavna razlika med karteli in trusti obstoji torej v tem, da obdrže kartelirana podjetja dejansko in pravno svojo samostojnost in individualno svobodo, ter notranjo avtonomijo. Podvržena so dispozicijam kartela samo v pogledu cen, množine proizvodnje, teritorija in včasih tudi v pogledu načina prodaje.

Pri podjetjih združenih v trustih pa izgube posamezni člani dejansko svojo individualno svobodo, kar se da sklepati že iz tega, da se v režimu trustov dostikrat opusti obrat v ravni podjetjih, ki nimajo zadostno ugodnih pogojev za koristno proizvodnjo, kar je pri karteliranih podjetjih popolnoma izključeno.

Razen omenjenih razlik pa so razlike tudi v organizaciji, v kopičenju velikanskih kapitalov, dejanski ustvaritvi monopolskih prilik prodaje itd.

Ce rekapituliramo, kolikor je bilo tu navedeno, zamoremo ugotoviti, da za naše prilike trusti nimajo praktične važnosti in pomena, pač pa karteli. Naše stališče napram tem pa mora biti opredeljeno tako, da se jim zakonskim potom onemogoči slabe vplive in posledice in da mora imeti država zlasti v pogledu določanja cen svojo ingerenco.

Vsekakor pa je priporočljivo ustanavljanje kartelov malih obrti, ki bi v formi produkcijskih združenj dosegle znatno boljši položaj. Naša mala obrt se — zlasti v teh kritičnih časih — bori za obstanek in ni v stanju napraviti kakega napredka in izboljšanja svoje produkcije. Nekatere obrti (n. pr. pletilna obrt i. dr.) že po svojem značaju dovoljujejo, da se vrši obrat na raznih točkah v malih podjetjih in predstavljajo kljub temu v svoji skupnosti važno in močno panogo, ki pa se trudi, le če je združena po principu kartelov, t. j. da obdrže posamezna podjetja svojo individualnost in svobodo, v produkciji pa bi bil uveden gotov načrt in sistem, ki bi nadomestil današnji uprav kaotični položaj v produkciji teh malih obratov.

Take zadrage nikakor ne bi bile v škodo konzumu, ampak ravno nasprotno. Tržne ce-

ne odnosnih izdelkov bi dosegle neko uravnovešeno in pravilno višino ter stalnost. Izrabila bi se pravilno proizvodna kapaciteta posameznih podjetij, ki jim bi bil omogočen prevzem preko zadrage, tudi večjih dobav, kar je pri današnji razpršenosti obrti skoraj nemogoče. Producerska zadruga bi imela točen pregled, čez kapaciteto posameznih članic; doseglja bi večjo enotnost, tako glede cen, kakor tudi glede kvalitete izdelkov; organizirala bi skupne razstave; za oddajo blaga bi zamogla ustanoviti v vseh večjih centrih konzuma svoje lastne prodajalnice ali zastopništva; vršila bi skupno publiciteto in reklamno sploh; prevzela bi lahko večje dobave (n. pr. za državo, ki bi jih razdelila pravično med vse svoje članice; skrbela bi lahko za nabavko članom potrebnih sirovin, strojev itd.; dajala bi članom potrebne nasvete, instrukcije (glede tržnih prilik itd.), poduk (glede mode itd.) in opozarjala bi članstvo na razne zakonske predpise, dalje glede solventnosti klijentele itd.

Zadruga bi skrbela tudi za praktično izobrazbo obrtniškega osebja in naraščaja in bi nudila svojemu članstvu potrebne pripomočke, kakor razne načrte, kroje itd. Zadruga bi zamogla izdajati tudi svoj strokovni list i. dr.

Iz vsega tega je razvidno kako dalekosežno se koristi, ki bi jih imela posamezna obrt od takih združenj, radi urejenosti svoje proizvodnje, radi izrabe svoje produkcijske kapacitete in radi velikih prihrankov produkcijskih stroškov v pravilno organiziranih podjetjih (tako n. pr. prihranki potniških stroškov in kolektivnih vzorcev). Naravno je, da bi imela od tega koristi tudi celokupnost, ker bi prihranki v produkciji omogočili sorazmerno znižanje cen proizvodov.

Naš novi obrtni zakon sicer predpisuje obvezno združenje posameznih obrti, vendar pa je praktičen pomen takih združenj največkrat enak nič, ker se uveljavijo v takih prisilnih združenjih običajno, le večji podjetniki, ki bi jim ustanovitev produkcijske zadrage le škodovala in so zato z obstoječimi prilikami popolnoma zadovoljni, saj so v položaju, da jim manjša, gmotno slabo fundirana podjetja ne morejo škodovati. Zato moramo stremeti za tem, da organiziramo vse naše narodne proizvodne sile tako, da bo imela od tega i skupnost i posameznik od dela največje koristi pri istočasni najmanjši potrošnji moči, ker bo s pravilno organizacijo naše proizvodnje dosežen največji efekt in uspešen razvoj in napredek narodnega blagostanja, ter doseženo tudi ravnotežje med produkcijo in konzumom, ki je glavni predpogoj za izključitev gospodarskih kriz.

Dr. F. G.

„Mi“

»Mi« — je združba bitij, ki imajo nekaj skupnega. Bodisi so krvne zveze, verska ali politična prepričanja, filozofska naziranja, ali pa gospodarski interesi. »Mi« je torej zavestna združba posameznih članov v celoto, v zajednico, ki kot taka ne predstavlja samo intereso celote, ampak tudi posameznika. Nikjer nista ta dva pojma tako asimilirana, kakor v pojmu »Mi«.

Govorila bom o tistem »Mi« — ki ga Slovenci povdarjamo nasproti Hrvatom in Srbom.

»Mi« — se predvsem zavedamo svoje visoke kulture, ki smo jo dobili iz nemških rok. Zato so v naši kulturi povsod sledovi nemškega duha in miselnosti ter je zato težko govoriti o samoniklosti. Ta duh nas je tako preprijal, da se ga še danes ne moremo popolnoma otresti. Je naravno. Kmečki narod, nesamostojen in tlačan, se je oprijemal vsake bilke, ki bi mu mogla nuditi oporo k podvignu in napredku. Nemški gospodar je umel deliti duhovne vrednote svoje miselnosti, a pri tem je hermetično zapiral pot vsakemu drugorodnemu vplivu. V preteklosti je skoraj ničevan francoski in ruski vpliv pri nas, ki sta vstila v duhovnost ostalih Slovanov neprecenljive vrednote. Zato je ogledalo naše duše prav za prav slovenizirana ozkostrana nemška duhovnost ne pa specifično naša originalnost.

In ta nemški kulturni duh ni zajel samo naše umetnosti, literature in znanosti, temveč smo ga vsesali vase kot največjo vrednoto. Hlapci smo ostali še danes, ker se ga še nismo otresli. Otresti se ga pa ne moremo, ker nam je prešel iz ponižnosti, takorekoč, v meso in kri.

»Mi« čutimo, da smo člani velike slovanske zajednice. Čutimo to po tradiciji, ne moremo se pa dejansko živjeti vanjo. Zato je naš »Mi« v tako abotnem nesoglasju z idejo jugoslovenstva. Ne more se naš »Mi« živjeti v skupnost jugoslovanstva, ki se boji, da ne bi vtonil v občnost. Hoče ostati samosvoj tam, kjer mu ne preti nobena nevarnost. Ta strah je tudi ostanek instinktivnega boja v dobi nemškega gospodstva. Kakor se je naš »Mi« zoperstavil po notranji nujnosti germanizaciji, tako se zdaj otreša tudi jugoslovanske enotnosti. Ker se boji izgubiti naš »Mi« v jugoslovanstvu, ne more nikoli doživeti pristnega čustva slovanstva. »Mi« smo, torej, le formalno Slovani, ne pa tudi v svoji duši. Bili so in so med nami taki posamezniki, ki so v svoji notranjosti Slovani, toda naša zlata šolska mladina je brez vsakega čustva slovanske skupnosti. To sem konstatirala tudi sama že, potrdil mi je pa moje mnenje ugleden srbski šolnik z besedami: »Vaši mladini absolutno manjka čustvo slovanstva. Naš kmet vé, da so Francozi naši zavezniki, ampak iz interesov; vé pa tudi, da so Rusi v vsakem oziru samo bratje... (Zanimiva bi bila anketa pri naših kmetih o tem vprašanju!) Po tej konstataciji, sem si bila na jasnam: »Mi«

smo Slovani samo po jeziku in imenu; po svoji duhovnosti smo pa germanski hlapci. In kako daleč sega ta asimilacija, nam kaže dejstvo, da je vsak Slovenec pred vojno rekel brez oklevanja, da je Avstrijec, ne da bi pri tem oskrnil svojega slovenskega čustva, potem je bil še Kranjec, ali Korošec, ali Stajerc — danes, kot svobodni državljani, pa ne more biti Jugoslovan, ker s tem taji svojo »slovensko dušo!« Kaj nismo smešni? Petnajst let svobode ni moglo preoblikovati našega »Mi«, ker smo zakrknjeni, ker smo še hlapci nemške miselnosti in ker se še mnogi bore po starem kopitu, s starimi metodami proti zastarelemu pojmovanju »slovenstva« kot samonikli zajednici brez vsake zveze z ostalim Slovanstvom.

»Mi« — se včasih trudimo, da bi dali zunanji odsev »jugoslovanske združbe«. So to javne manifestacije, šolske in druge prireditve. Vse je pa le zunanja parada, medtem ko so duše hladne in neobčutljive. Vselej, kadar doživim tako »proslavo«, se ne morem otresti zavesti, da vidim renesanco »avstrijskih proslav«. Zunanje — da se zadosti paragrafu...

Stojimo pred nalogo — vcepiti v dušo mladostnika pravo vseslovansko čustvo. Mladina se brani, ker ni modern »nacionalizem«, pa uganja poleg komunizma najbolj ogrožen šovinizem. Zakaj? Nezrela je in uplivi, ki jih dojemajo, so prikojeni po nemškem, ne po slovanskem duhu.

In še nekaj! Zakaj »Mi« nismo doumeli osvoboditve! Pač zato, ker se nismo borili za njo s krvjo. Naš boj je bil časopisni boj in nič več! So med nami častne izjeme, preporodaši. Svoboda nam je torej padla z neba in zato je »Mi« ne znamo ceniti.

Naš »Mi« se mora preporoditi, mora doživeti s pristnostjo duha slovanstva in potem bodo odpadli sami od sebe nemški suženjski okovi, slovenskega šarlatanstva. V celoti slovanske zajednice se ne bo izgubil naš »Mi« kot samostojen narod, nasprotno kot samo-svoja nacija mu pa grozi pogin. Tedaj bi postal naš »Mi« le zgodovinski pojem, čeprav je bil naš »Mi« tisoč let ime naroda brez lastne zgodovine.

M. Z. K.

FRANC MIKLIČ, HOTEL & RESTAURATION, DAMPSÄGE & HOLZHANDLUNG,

uporablja še sedaj sledečo nemško fakturo:

Herrn N. N.
Übersende Ihnen Faktura über nachstehend verzeichnete Hölzer, welche auf Ihre Gefahr mit Waggon No. _____ nach _____ abgesendet wurden.
Bitte den Betrag von Din. _____ Hochachtungsvoll.
Zahlbar und klagbar in Ljubljana. Bei verrechneter Bezahlung werden Bankzinsen verrechnet. Reklamationen werden nur drei Tage nach Erhalt der Ware berücksichtigt.

Z obhoda

Jesenice

DIMNIKARSKA ZADEVA

(K popravku g. Sebasta, dimnikarskega mojstra na Jesenicah v 30. štev. »Pohoda«.)

Mnenja smo, da s takim popravkom, ki smo ga čitali v zadnjem »Pohodu«, še ne more biti likvidirana zadeva, ki posega v ponos in končno tudi v žep jeseniškega proletarja. Trdno smo odločeni ščititi njegove človeške in državljanske pravice, pa naj bi mu jih kratil Peter ali Pavel. Ni in ne bo nas strah pred posameznikom, pa tudi ne pred javnostjo. Naj torej »Popravek« še nekoliko popravimo in približimo naslednje:

Res je, da ste hodili okrog hišnih posestnikov in pobirali podpise, da zagurate obrti celega okraja zase. Vemo pa seveda sami, da koncesij v naši državi ne oddajajo hišni posestniki, pač pa oblasti.

Res je, da ste, z našimi podpisi zagurali obrt ali svojo existenco v celem okraju zase.

Res je, da ste diktirali hišnim posestnikom in najemnikom. Ali se morda več ne spominjate, da ste nekomu rekli, naj od strani petelina z dimnika, z besedami: »Ako ga ne boste vi, ga bom pa jaz! In — ko vam je neka gospodinja rekla, da ni treba ometati, ker dobro vleče, ste se izrazili: »Bom že jaz naredil, da ne bo gorelo! Ali vam ni znano, da je neka gospodinja pekla kruh, ki je prišel dimnikar, pa ga je prosila, da bi šel preje k sosedu — pa je rekel, da mora ometati — in začel z delom v dimniku?

Res je, da ste zahtevali vi ali vaši pomočniki plačilo za neizvršeno delo — pa ne samo pri eni, temveč pri mnogih strankah! Ali vam torej ni več za denar kakor za ometanje? Ko vam je neka stranka izjavila, da je že sama omedla, ste rekli: »Plačati pa morate vseno!«

Pravite, da se strogo držite »Pravilnikac«. Kaj pa boste rekli, če vam povemo, da je v občini Jesenice neka letovišcarska hiša, v kateri sta dva štedilnika in štiri peči, pa že pet let ni videla dimnikarja? Ali morda ta hiša ne spada pod »Pravilnik«, ki se ga vi tako strogo držite?

To za danes. Vedite, da nikogar ne maramo oklevetati, zahtevamo pa, da bo državljani državljanu enak v pravicah in dolžnostih!

Obenem naj opozorimo javnost, da je bila v zadnjem »Pohodu« omenjena vloga hišnih posestnikov na kr. bansko upravo, naj bi se dimniki snažili tromesečno, pred par dnevi rešena po naročilu kr. banske uprave v Ljubljani negativno. Posestniki.

Koprivnik pri Kočevju

Dne 30. julija 1933. l. je priredila tukajšnja Sokolska četa kljub raznim zaprekam in slabemu vremenu lepo uspešno predavanje. Predaval je brat Martelanc o higieni in nam zelo lepo orisal njen pomen posebno v kmetijskih in delavskih domovih. Navzoči so z izrednim zanimanjem sledili njegovim izjavam in po končanem predavanju hvaležno njemu in ploskali. Brat Martelanc pa nam je obljubil, da bo v kratkem prispeval zopet z enim predavanjem. To pot bo predaval o zgodovini Jugoslovancev ter o naši borbi za osvoboditev in ujedinjenje za današnjo nam milo Jugoslavijo. Za to predavanje vlada med nami, ki živimo odrezani od ostalega slovenskega življenja, pomešani med tukajšnje Nemce, še posebno zanimanje. Kakšnega pomena je tako predavanje za tukajšnje Slovence, zamore vedeti le oni, ki so mu nacionalne prilike v našem kraju do dobre zane. Zeleti bi bilo, da bi se predavanja vdeležili razen Sokolov tudi ostali Slovenci, posebno oni, ki grejo našim nasprotnikom na vabo. Vemo, da so hudi časi, da nas tare gospodarska kriza, brezposelnost in slično, vendar narodnost nam mora biti nad vse sveta, ki se ne sme prodati za skledo leče. One pa, ki to vabo nastavljajo, opozarjamo, da ne razpolagamo z protisredstvi, zato homo pa posegli po radikalnejši in gotovo tudi tem primerno uspešni metodi. Pozivamo Vas, dokler je še čas, roke proč od naših ljudi. Nacionalist.

Stara cerkev (Kočevie)

POSLEDNJI OPOMIN

1. Vsi nemški napisi v tukajšnji šoli naj takoj izginejo.
2. Razni uslužbenci tukajšnjih uradov naj upoštevajo državni jezik (čl. 3. ustave). Vsak tuji jezik v uradu naj opustijo.
3. Napisi na raznih lokalih naj se uređijo v smislu obrtnega zakona.

JAVNO VPRAŠANJE

Kaj je s podporo za brezposelne? Slišijo se razne kritike onih, ki so lačni in otroci prosijo za kruh.

Novo mesto

Iz nekega državnega urada se v teh divnih večerih razlega blažena nemška. Prizadeta gospa, ki je po rodu Nemka in do katere gojimo spoštovanje, naj izvoli vzeti to za znanje.

Zagorje

ZAHVALA PRIPROSTEGA RUDARJA

Rudarji nacionalisti se javno zahvaljujejo vsem bratom nacionalnih organizacij kakor tudi bratom Sokolom, ki so nas v najtežjih dneh podprli s svojo akcijo, ko so

zbrali darove za našo deco in izstradane matere in očete.

Marsikateri se trka na prsa, da je internacionalist. Toda tukaj so pokazali svoje delo prvi — bratje Sokoli in narodno čuteči ljudje, med tem ko internacionalci niso pokazali nič. Iz tega vidimo, kako ljubijo naš jugoslovanski narod. Ni bilo veliko ali je dobrodošlo in smo videli, da imajo voljo, da bi radi pomagali še več, ko bi imeli.

Zato se najtopleje zahvalujemo vsem darovalcem, ki so razumeli naš klic bede iz naših zagorskih revirjev in bratom Sokolom za njihov trud.

Ne vemo, kdaj bo prišel čas rešitve iz te bede in pomanjkanja. Upamo, da bo kmalu na vidiku in da bomo tudi mi lažje zadihali ob takem času. Zdravo!

Celje

»HEIL HITLER!«

V predzadnji številki smo javili, da mladi sin trgovca Königa izteza v kavarni roko po fašistovski in pozdravlja s »Heil Hitler!« Po tej notici se je čutil prizadetega g. König, trgovec v Celju, dasi ni bilo rečeno, da je to njegov sin. Lojalno ugotavljamo, da je to bil drug König, ki je za šalo tako pozdravil svoje znance.

Iz rim. kat. vere v pravoslavno so prestopili sledeči: Krušč Marko, Krušč Zora, Gorenjak Konrad, Gorenjak Neža, Jaklič Vladimir. — Klub pravoslavnih Slovencev.

Konjice

Lepo katoliško vzgojo uživa oni mladeniči kongregacije, ki je pljunil pred nekaj dnevi na sliko, ki jo je razstavilo sokolsko društvo v svoji oglasni deski in ki predstavlja prizor, ko košorski škof Uccellini blagoslavlja v Kotoru sokolske prapore. Pljunil je na škofa, potem pa zasledovan, zbežal, kakor to store vsi ti pokvarjeni mladeniči. Pri vseh teh najrazličnejših početjih so taki ljudje pač samo sredstvo, dočim nasnovači mirno hodijo med ljudstvom in uporabijo vsako priliko, zlasti pa razne cerkvene shode, poroke, nove maše itd., da hujskajo ljudi, potem pa se skrijejo za takimi mladeniči, ki mesto njih hodijo na ričet. Pričakujemo, da se bo vendarle izpolnil rek, da vrč toliko časa hodi k studentu, da se razbije.

Glavna razprava zoper tajnika tukajšnje Kmečke hranilnice, ki je v rokah cerkvenih krogov, Kuka Alojzija in zoper urarja Ficke Josipa, ki sta obtožena falzificiranja dolžnega pisma, glasečega se na 25.000 Din, prenaranja sejnega zapisnika in uporabe dolžnega pisma v škodo vdove Ficke Josipine, bo pred okrožnim sodiščem v Celju 13. septembra t. l. ob pol 9. uri. Ficke Josip je obtožen tudi še pet drugih deliktov, med njimi političnih. Razprava bo, kakor je pričakovati, izredno zanimiva in opozarjamo našo nacionalno javnost na isto.

»Slovenec« in posebej pisec onih oslarij v tem listu pod naslovom »Franeček s Prekije ma guč«, sporočamo, da bo imel priliko se najesti koruze v zaporih jetnišnice v Ljubljani, da mu enkrat za vselej zavežemo jezik. Sedaj, ko je zaprta dopisniku rubrika med dnevnimi vestmi, se je spravil pod drug nedolžen naslov. Opozarjamo oba znana nam gospoda, ki tako dobro obvladata prejško narečje, da doba njune pogojne obsodbe še ni potekla in da utegne enega ali drugega zelo neprijetno zadeti v kratkem, ko bo treba iti na ričet. Državno tožilstvo v Ljubljani pa prosimo, da posveti svojo pozornost tudi takim člankom v »Slovenec«.

Zdovec Juriju, vpok. orožniku in nameščencu tvrde Laurič, ni po godu sokolski pozdrav »Zdravo!«. Radi tega pozdrava je na grd način razžalil enega naših ljudi, ko je prišel v gostilno Zdovečve sorodnice Karat Jožefe. Radi žalitev bo ta drž. vpokojenec, ki se svojega položaja še ne zaveda, itak odgovorjal pred sodiščem, v ostalem pa pripočamo g. Lauriču, da nastavi še več takih ljudi v svojem obratu.

Poverjenistvo Narodne Odrbane za Konjice in okolice je ustanovljeno. Oblastni odbor NO v Mariboru je pooblastilo s poverjenistvom tukajšnjega advokata g. dr. Mejaka Ervina.

Guštani

GOSPODU OSIANDER ERNESTU, GRAD JAVORNIK, POŠTA GUŠTANJ

Vi pravite, da se Vas preganja, da ste miroljubni in se bavite izključno le s svojim posestvom. Če bi bilo to resnično, da Vas je mar le Vaše gospodstvo, imeli bi mir, morda bi Vas še celo spoštovali, a stvar drugače zveni. Spominjali se boste še dobe, ko ste naše ljudi zmerjali z Windischer Trottel. Spominjali se boste tudi, da sta Vaša dva sinova odklonila državljanstvo in v odklonitvi navedla, da ne nameravata živeti v Jugoslaviji (Med Windische Schweine). Radovedni smo, zakaj pa vendar hočeta živeti med nami? Odgovor Vam damo mi; da bi Vi lažje rovarili, ker delo na posestvu bi opravljala Vaša sinova. Gospod Osiander, poznate nekega Škofa (Schoffa), ultra Nemec, še Hitler bi ugotovil čistost teutonske krvi, žal, da ga je rodila slovenska mati in da še danes ne zna dobro nemški. Ta mož je moral po Vaši želji kandidirati na nemški listi. Spominjate se, ko ste nabirali podpise za nemško šolo pri slovenskih otrokih, poznate imena, ki so: Jelen, Prikeržnik, Pušnik, Pokeržnik, Boršner,

Močnik itd., kaj ne, to so pristni Nemci. Sram Vas bodi, Vi trgovci slovenskih duš, izrabljajte njih uboštvo, da Vam pride blago cenejše. Drzno se Vas tudi vprašati, kaj dela neki dijak, tehnik pri Vas. Oče tega dijaka je uradnik na občini mesta Celje, zakaj pa zbira čroke, morda jih uči nemško, ne, ni res, on jim le vtepa nemško miselnost, ali je to dovoljeno v Avstriji in Nemčiji? Odgovorite gospod miroljubnež. Vi pravite, da se samo osmešimo, ne motite se, dosegli bomo, da boste mirovali, če drugače ne, pa po Hitlerjanizmu, poznate ta običaj, no saj je Vaš, dvornimo pa, da bi bilo prijetno za Vas, spravljati Vas na grnado.

Tolstovski.

JUGOSLAVIJA, DEZELA DEMOKRACIJE IN NAPREDKA

V modeljo, 13. avgusta se odprli tukaj letno kopalnice na prekrasnem, romantičnem prostoru, pet minut pešhoje iz trga, ob vzhodu priljubljene gore Urške (1696 m.).

Za trg Guštanj je to kopalnice velika pridobitev, na katero smejo biti Guštanjci ponosni, zlasti še, ker je bilo zgrajeno v času hude gospodarske stiske. Krasen napredek obmejnega trga Guštanj navdaja tudi nas jugoslovenske nacionaliste s ponosom, saj to ni edini napredek, ampak samo člen v celi vrsti gospodarskih pridobitev za Guštanj v kratkem času obstoja mlade Jugoslavije.

Majko Jugoslavija! Koliko grešijo tvoji lastni verni sinovi, kaj šele oni, ki so neverni, ko dnevno na sestankih zabavljajo o Tebi, se Te sramujejo pred tujci, govore o kulturni zaostalosti in o nasilju, ne vidijo pa napredka stalnega, vsakoletnega, napredovanja v prosvetnem in socialnem oziru — ki se odigrava pred njihovimi lastnimi očmi! Bratje, pri agilnem Rdečem križu kraljevine Jugoslavije v Guštanju, bodite prihodnje nedelje ponosni ne samo kot člani R. K., marveč tudi kot Jugoslaveni, saj ste se rodili kot Slovani, ne pa kot Rdeči križarji!

Pa kopalnice ni edini napredek v Guštanju. Pred 5 leti si je nabavil Rdeči križ svoj rešilni avto in lastno garažo! Koliko truda, požrtvovalnosti, socialnega in kulturnega razumevanja! In naši vrli gasilci. Demokratična Jugoslavija pusti svojemu narodu svobodno pot udeleževanja; ker je mlada, da premočgo impulsa, bodri, vžiga. Motorna brigada; prevoznik avto in nov, krasen, v jugoslovenskih barvah lesketajoči se prapor pričuje o lepem napredku!

In naši vrli Sokoli! Malo jih je, toda klonili niso in iz velike požrtvovalnosti in kulturnega udeleževanja je nastal pred dvema letoma Sokolski dom, kulturno središče Guštanj in okolice, lani pa je bilo otvoreno lastno letno telovadišče, kjer si sedaj mladi bratje Sokoli krepijo telo, mišice...

Napredek v Guštanju je še v drugih panogah v zadnjih desetih letih Jugoslavije večji, nego v 50 letih mlačne Avstrije. Sola je dobila 6. razred in vzporednico, lep šolski vrt, knjižnico, šolski oder, obrtno in gospodinjstvo nadaljevalno šolo; cerkev nove zvonove, in važna popravila stolpa ter župnišče, trg je zdravnan, sejmšišče pretvorjeno v park, čez potok Suho, ki je letos bila regulirana, nov most, na Pokrovozem hribu smučarska koča, v tovarni spopolnjeni oddelki za osovine in novi za podkve, in ko bi bili lastniki jeklarne Jugoslaveni, bi tudi martinovka ne stala.

Trije pevski zbori, dva tamburaška, dober orkester in dobra delavska godba na pihala skrbje, da se tudi tu ob meji glasijo nežne, pa tudi krepke jugoslovenske melodije. Pa se še udeležujejo nacionalno in kulturno v Guštanju vrlo društvo rokodelskih pomočnikov, Narodna odbrana, Jadranska Straža, C. i. M. podružnica...

In napredek je vedno večji, vedno bolj viden, delo nasprotnikov, ovirajoče sile, pa vedno slabše, omagujejo, ker morajo omagovati. Mi pa kličemo: Živel jugoslovanski Guštanj!

Ormož

KDO JE KRIV ALI NE BODIMO PRISTRANSKI

V »Pobedi« od 28. junija t. l. ugotavlja g. Janko Grivec, ravnatelj okrajne posojilnice (pod zaščito), da imamo poleg društva za zaščito živali tudi društvo za zaščito vlagateljev. Brezprimerna ironija! Kaj bi pač rekel g. pisec, če bi mu naenkrat zasvetila na temnem obzorju naše gospodarske bodočnosti svetla zvezda društva za zaščito brezposelnih ravnateljev in drugih nameščencev pri denarnih zavodih, ki še danes, namesto da z mirnim in stvarnim delom popravijo krivice, skušajo s »filozofiranjem« odvrniti krivdo od krivcev.

Pisec nam zamočuje, kdo so bili tisti, ki so podpirali »konjunkturiste«, med vojno nastale dobičkarje, ki so po slepi strasti pritegnili čim več na se, se igrali z ljudskim premoženjem. Ali to niso bili ponajveč različni denarni zavodi? Morda celo taki, ki so bili ustanovljeni zgolj zato, da pomagajo malemu človeku, predvsem kmetu in obrtniku, ter s tem navežejo ugodnejše politične in gospodarske stike. Nekateri takih zavodov so igrali va banque ter posojali preko lastnih sredstev graščinam, veleposestnikom in velepodjetnikom. V kolikor jim je primanjkovalo zaupanih sredstev, so pač posojevali tujo lombardirano gotovino.

Koliko bolje bi bilo, če bi ostali v mejah svojega delokroga, če bi uporabljali vloge, katerih jim v ostalem ni nikdo vsiljeval, za namene svojih zavodov, pustivši »konjunkturiste« ob strani. Morda bi se morali vodilni faktorji takih zavodov pri tem odreči svojim prijateljskim čuvstvom in polno obloženim mizam, storili pa bi svojo dolžnost napram narodnemu gospodarstvu, vlagateljem, svojemu zavodu in javnosti.

S tem bi pustili na strani ljudi, katerim podeljeni krediti delajo sedaj preglavice denarnim zavodom in ki so vzrok, da ne pridejo vložniki do svojih po večini težko zasluženih prihrankov.

Visoke obresti, o katerih govori članek, so bile le dokaz nesolidnosti prizadetih zavodov. Zdrav in pametno poslušajo zavod je užival zaupanje ter je dobival vloge tudi proti nižjim obrestim, nasprotno so nesolidni zavodi z visoko obrestino mero privabljali vloge. Vložniku, kakor zavodu, je pa bilo vselej na prostu dano, vložiti ali ne, odnosno sprejeti ali ne. Če zavodu ni bilo ležeče na posamezni vlogi, jo je mogel odkloniti ali pa jo per saldo izplačati.

Argumenti »prijateljstva« in mnogokrat tudi »odlične pogostitve« so bili žalibog prečesto povod, da so nekateri odgovorni činitelji posameznih zavodov podeljevali previske in nereelno zavarovane kredite. Žalibog je šla višina teh kreditov včasih v milijone in mnogokrat so se ti krediti podeljevali ali prekoračevali brez vednosti nadzornih funkcionarjev dotičnih zavodov. S takimi krediti so se včasih vršile kupčije, ki niso bile vedno dobro premišljene in najbolj racionalne, ter se moramo torej le čuditi, da člankar v »Pobedi« ni že takrat, ko je bilo še morda čas, premišljeval o rentabilnosti in solidnosti.

Ko je podobno gospodarstvo denarnih zavodov v naši domovini, kot lavina sprožilo val nezaupanja, so se naši denarni zavodi poskrili za paragrafe. Mesto da sedaj, tako rekoč ob poslednji uri, pričnejo z resnim delom za sanacijo, se »vodilni funkcionarji« nekaterih zavodov bavijo z iskanjem krivcev obstoječega stanja ter so posebno brihtni med njimi našli krivca v — vložniku. Vložnik je kriv, ker je zaupal denar, kriv je, ker je zaupal denar jemal običajne obresti, kriv je tembolj, ker zahteva svojo vlogo nazaj! Morda pa vendarle ne kaže napadati vložnikov in jim očitati »konjunkturizma«, ker so zaupali. Zaupali so ne samo zavodu, temveč predvsem državi in monetni, kar so dokazovali ravno z vlogami. Ali niso morda »konjunkturisti« oni, ki so si v vojnih in povojnih letih izposojevali denar, kupovali realitete ter vračali denarnim zavodom, ki so viceversa vračali zopet svojim vložnikom en papirnati dinar za štiri privarčevane zlate krone?

Vztrajnost in poštenost ima včasih večji ali manjši uspeh. Če ima morda kdo nekaj uspeha ter si je skozi celo življenje s trdim in previdnim delom ter štedljivim življenjem kaj pridobil, mu tega ni očitati, saj je štedljivost temelj države. Še manj pa mu je očitati, če zahteva sigurnost za svoje prihranke, ki jih je zaupal posameznim denarnim zavodom. Očitanje bi bilo na mestu le posameznim faktorjem našega denarništva, posebno takim, ki so »gospodarili« z zadružnim premoženjem in vlogami malih in srednjih vložnikov. Bilo bi dobro, če bi se ti gospodje včasih spomnili in premišljevali o latinskem izreku, ki so se ga učili že kot drugolasci: »Quidquid agis, prudenter agas et respice finem« (»Karkoli delaš, delaj pametno, toda misli na konec«).

NACIONALNI MOMENTI

Med naše vzgojno važne nacionalne momente spada gotovo tudi vprašanje tujega jezika na naših učiteljskih solah — to je, ali se naj bodoči učiteljski kader uči nemščino — ali — francosčino. Mnogim ni to nikak važen problem, ki je navidezno res nedolžen, v svojem bistvu ima pa dalekosežne posledice. Do zdaj je veljalo načelo tradicije, da mora naš učitelj nadaljevati in izpopolnjevati svojo duhovno kulturo le v vzorni nemški duhovnosti. Francosčina je pretežka, francoska kultura je za nas nepotrebna (sta zelo važna argumenta, da preziramo vrednost znanja francoske miselnosti), ki pa skrivata naše avstrijsko hlapčevstvo, naše nazadnjaštvo, našo duhovno letargijo. Če se hočemo emancipirati in uvesti francosčino v naše učiteljske šole, se nikakor kulturno ne pregrešimo, ampak samo dokazujemo, da smo postali gospodarji tudi v naši duhovnosti, ne pa le v gospodarskem področju.

Savezna strelska družina Konjice, ki je bila ustanovljena preteklo zimo, je pričela tudi s svojim delovanjem na novo zgrajenem strelišču na Lavričevem vrhu. Strelišče ima izredno lepo in ugodno lego in odgovarja vsem vojaškim in oblastnim predpisom. — Gospod tovarnar Lavrič je šel strelski družini z veliko prijaznostjo na roko, ko je dovolil pravzaprav brezplačno uporabo svojega sveta za zgraditev strelišča, istotako gre za hvala posestniku Trnovškcu, ki zahteva le malenkostno letno najemnino. Ne razumemo pa posestnika, ki stavi na strelsko družino z ozirom na zgraditev strelišča pretirane zahteve. Ta posestnica se gotovo ne zaveda velikega patriotičnega pomena strelskih družin.

Z rednim streljanjem se je že pričelo, slovesna otvoritev strelišča pa je določena na 8. september t. l. Otvoritve se udeležijo odposlanci strelskega okraja iz Maribora in strelske družine iz Slov. Bistrice ter Loč.

Savezna strelska družina v Ločah je otvorila svoje strelišče 30. julija t. l. Strelišče je zgrajeno za Čučekovim posestvom in je g. Čuček odstopil v ta namen lep kos svojega vrta. Na dan otvoritve je bilo na strelišču izredno živahno. Saj so prišli tudi številni kmetje od daleč k tej redki slovesnosti in so se baš med njimi našli najboljši strelci. — Predsednik družine g. šolski upravitelj Kržič Janko je s primernim nagovorom otvoril strelišče. Otvoritve so se udeležili tudi delegatje strelske družine iz Konjic gg. dr. Mejak Ervin, Malenšek Alojzij, Padežanin Miloš in Vališar Srečko. Želimo strelski družini v Ločah mnogo uspeha.

Jugoslavija z iuga

(Dopis iz Skoplja.)

Za presojo vsake stvari je odločilen vidik, s katerega jo gledam. Jaz n. pr. gledam Jugoslavijo že 4 leta iz Skoplja in to, rekel bi, s podaja, ki nudi dober razgled. To sliko Jugoslavije bi podal v sledečem in mislim, da ne bo nezanimiva.

Najprej to-le: Sodeč po jadikovanih slovenskega časopisja sem pričakoval, da vidim v Sloveniji vsemogoče alarmantne simptome krize. Hvala Bogu, o tem ni niti sledu... Komaj leto je prešlo, kar sem bil v Sloveniji, in zopet najdem v Ljubljani kar cele nove ulice nebotičnikov. Ulice in ceste so naravnost v vzornem stanju in nosijo pečat občinske uprave, ki prav gotovo ne štedi z dinarji. Tempo napredka naših mest, katerega opazujem od leta 1919 naprej, je ostal isti. Publika na ulici je dobro oblečena, lokali so dobro obiskani. Trdil bi celo: težko bo najti v Evropi mesto s 70.000 prebivalcev, ki je po svojih zgradbah, javnih lokalih in komunalnih napravah tako velikomestno, da, razkošno, kakor Ljubljana. Osijek, Niš, Novi Sad, Skopje, mesta s približno istim prebivalstvom kakor Ljubljana, so naravnost vasi proti njej. Mislim vsaj Ljubljana ne bo mogla trditi, da je imela škodo na uedinjenju. Pa glejmo Maribor, Kranj, Bled in druga naša zdravilišča. V Mariboru rastejo skoro vsakomesečno iz tal nova industrijska podjetja. Čisto gotovo je industrija v samem Mariboru obsežnejša, kakor je bila do leta 1914 industrija cele Slovenije.

Če sediš kot »Srbijanec« v slovenski družbi, pride z matematično sigurnostjo na dnevni red vprašanje srbijanske uprave seveda z opombami, ki za njo niso preveč laskave. No, pa dobro: Res je: uprava v Sloveniji je hitrejša, točnejša in korektnjša v tem smislu, da bolj odgovarja etiki zakona, kakor uprava v Srbiji. Smo pa tudi strašno ponosni na njo. Pozabljam seveda, da se ponasamo z avstrijsko dedščino. Avstrijska uprava je bila nedvomno dobra in je to morala biti, če je hotela držati skupaj počeni kolec, ki se je imenoval monarhija. Drugič pa: Trdim, da se danes v Beogradu v večjem delu ministrstev dela hitreje in da je ton uradništva uslužnejši, nego je bil v dunajskih ministrstvih.

To trdim kot bivši dunajski uradnik in današnji poslovni človek, ki imam dovolj opravila v naših ministrstvih. Res je seveda, da sreska načelstva v Srbiji niso ministrstva, posebno ne načelstva v Južni Srbiji. Vprašam pa: Odkod naj bi se bil srbski uradnik naučil one minucioznosti in poslovanju, na katero smo mi tako ponosni? Mar od turških uradnikov, od katerih je prevzel upravo? O kvalitetah turške uprave menda ni treba izgubljati besed. V Skoplju sledimo te kvalitete še danes v obliki ogromnega števila falzificiranih listin, katere so se v turških uradih dobile za neverjetno skromen »bakšiš«. Odgovarja se mi: »Korektnost je stvar značaja. Gre za čut dolžnosti in odgovornosti, ki je ali prirojen ali ga pa ni.« Mislim, da prirojeno ni človeku prav nič. Naj bi mu bile prirojene vse mogoče plemenite lastnosti, pa je bil 500 let pod peto nekulturnega naroda, kakor so Turki in ga je tak narod tiščal skozi deset generacij na najbrutalnejši način k tlom, da bi mu upognil hrbtenico — od

kod naj ta človek vzame samozavest in samospoštovanje kakoga angleškega lorda? Meni se zdi naravnost pravilno, da so se v tem potlačeni in tako ponižani narodu našli Karadjordji, Hajduk Veliki in drugi narodni vodje v bojih za osvobodjenje. Glejmo vendar druge narode, ki so ječali pod turškimi jarmom: Bolgare, Rumune, Grke, da celo Ruse pod Tatari. Osvobodili so jih osvobodilci iz tujine; niti eden se ni osvobodil pod vodstvom sinov lastne krvi. Nadalje še to-le: Nihče v Srbiji do sedaj ni zahteval od uradnih bogve kakih kvalitete. Zakaj? Ker srbijanski človek ne rine kakor naš vsako malenkost v urad in ne kliče dnevnost, kakor to dela naš, državno upravo na pomoč. On si pomaga, kolikor more, sam; 500 let je živel brez državne uprave in se navadil da najboljše izhaja, če ji po možnosti gre s pota. To je narodu v Srbiji ostalo v krvi. Nas zopet je Avstrija vrgla v nasprotnem smislu: Nesamostojni smo in neprestano hočemo, da se vmešava državna uprava.

Naj se mi ne zameri: Ta Slovenska: fiat justitia, pereat mundus, to strogo normativno stališče, katero ne vidi ne na levo ne na desno je lepa stvar in visoko cenjena v kulturnih zapadnih deželah. Priznam, da bi naš uradnik mnogokrat vihal nos nad srbijanskim, ki dostikrat zatise pred zakonom oko, češ: »siromak je«. Eno pa vem: V Srbiji me nihče ne ustavlja na ulici, kakor se mi godi v Sloveniji, češ: »Gospod, še dva dni nisem nič jedel« — in če bi se mi dogodilo, bi mu odgovoril v Srbiji: »lažeš«. Kajti kos kruha in krožnik »pasulja« najdemo do Beograda do Dječijelije za ubogaime kjer hočeš in kadar hočeš. Kar čudno je, koliko teh nemških mladencev z nagimi bedri, ki pri nas po gostilnah prodajajo karte, obtiči v Srbiji in pozabi na svojo »Weltreise«, ker so našli ne samo kruha in »pasulja«, ampak tudi slanino in streho pri dobrih ljudeh. Osebo poznam take tiče v Skoplju, Tetovem in Kumanovu. Najbrž sem se že »balkaniziral«, ampak priznam: Ta sistem, ki iz dobrosrčnosti prizanaša sem in tja tudi grešniku, mi je ljubi, kakor korektna normativnost našega severa. Vsekakor pa ne bi bilo odveč vsaj radi »comprendre«, če že ne radi »pardonner«, če bi posmatrali stvar enkrat tudi iz tega stališča.

Prišel bo čas neizprosni policajev in eksekutorjev tudi za Kragujevac, Niš in Skopje. Seveda bodo oni pomenili »kulturni podvig«, ampak tedaj se bodo tudi v Nišu in Skoplju klatili lačni ljudje po ulicah, kakor se klatijo po Ljubljani in Zagrebu. Je še ena točka kritike, na katero se zahteva od mene večkrat odgovora: Ljudje doli nimajo nobenih kulturnih potreb, in so glede njih zelo skromni. Res je, veliki gospodje v notranjosti Srbije gredo na »čevapčiče« in »ražnjiče«, če si hočejo privoščiti kaj posebnega. In univerzitetnemu profesorju tam doli niso potrebne elegantne delavne sobe za znanstveno udejstvovanje. Mogoče pride čas, ko tudi mi ne bomo imeli več dunajskih zrezkov, ko bodo postali naši klubski fotelji raztrgani, za nove pa ne bo denarja. Kdo bo potem na boljšem? — Mi ali oni doli na jugu?

Jugoslavija bo obstojala, dokler bo trikot med Sarajevom, Beogradom in Skopljem jugoslovanski, kajti tu je težišče Balkana! Jugoslavija bo tudi, če Slovenije ne bi bilo v teh mejah. Ampak v tem slučaju Slovenije sploh ne bo več.

Kje je krivda?

Še dolgo po vojni nismo dobivali nikakih statistik o srednjih šolah. Toda v zadnjih letih so pričela šolska vodstva zopet izdajati izveštja, kjer so zbrane statistike uspehov oz. neuspehov naših dijakov. Te statistike so, kljub temu, da so pomanjkljive (kot bom to še pozneje pokazal) izredno poučne in nam vsaj približno kažejo, na kakšnem nivoju stoji naša srednja šola. Letošnja izveštja nam zopet kažejo značilno sliko propadanja nivoja naših šol. Uspehi so sicer nekaj boljši, toda še vedno porazni. Tu in tam se nekdo najde, ki zvali vso krivdo na dijake, drugi na sistem, tretji na profesorje itd. Toda vsi so zelo enostranski, ne uvidijo, da je šola in uspeh kompleks raznih faktorjev, ki pride z njimi dijak v dotiko.

V naši šoli imata dominantno vlogo dva faktorja: dijak kot pasivni in profesor kot aktivni. Vendar pa ne gre, da bi šola in pouk gledali tako ozkogrudno. Mnogo je čimteljev, ki pri izobrazbi in pouku sodelujejo, bodisi direktno ali indirektno. Lahko bi jih našteali: 1. dijak, 2. profesor, 3. starši, 4. sistem, 5. socialne razmere. Od vseh teh čimteljev bo potemtakem zavisen tudi uspeh pouka.

Dijak je v nižjih razredih predvsem subjekt vzgoje, kjer naj bi dobil vsaj najosnovnejše pojme splošne izobrazbe, kjer naj se mu nadoknadi pomanjkljiva vzgoja iz prejšnjih let. Tu imajo profesorji največje naloge. V nižjih razredih se vrše običajna »čiščanje«, ker so sobe prenatrpane in je naravnost nemogoče obvladati tako množico dijaštva. Ne smemo pa pozabiti, da pridejo v nižje razrede otroci, ki jim starši namenajo najrazličnejšo vzgojo. Danes so potrebni že za trg, sotrudnika 3 razr. srednje oz. meščanske šole. Po 4. razredu gredo mnogi v praktične poklice, mnogi v strokovne srednje tehn. šole, v učiteljske šole, v trgovske akademije. Naraven zaključek 4. razreda je torej izpit, mala

se nanj privadi. V višjih razredih leži pač pretežno del uspeha na dijakih. V peti šoli morda še ne, a v sedmi in osmi popolnoma. Gotovo je, da se v teh letih ločijo dijaki z nekim interesom od onih, ki nameravajo po maturi v katerokoli službo. Zato je tu, v višjih razredih ustroj šole docela zgrešen. Kopicenje snovi v mlade možgane je pač tudi tu brez haska, kajti kar so znali pred 14 dnevi, danes več ne znajo, če je bilo vsiljeno v glavo. Pouk mora biti tu manj vezan, dijak naj bo bolj svoboden v svojih nazorih. In strogost profesorjev? Brezpomembna. Kazni se zde dijakom komične posebno pri onih profesorjih, ki se neprestano poslužujejo razrednice, dijknižje, ukorov, opominov... Kolikokrat sem slišal, kako se dijaki hvalijo med seboj: »Jaz imam pa ukor po direktorju.« Oni torej teh kazni ne vzamejo preveč tragično, ker so pač preveč vsakdanje.

Da pa nekateri profesorji za kazni delijo slabe klasifikacije, je pač nedopustno in jih že samo dejstvo dovolj karakterizira. Zelo previdni morajo biti profesorji v teh razredih. Pri dijakih se prične razvijati kritičnost, ki izbruhne na dan najbolj pri popolnoma odvisnem pouku veronauka. Mlad profesor, ki je mogoče še suplent (kar dijaki še preostro ločijo) in ki slabo razlaga, ne more med dijake vzbuditi onega zanimanja za svoj predmet, ki bi ga moral. Koliko dijakov je bilo že odvrnjenih od interesa za predmet baš zaradi nesposobnosti profesorja.

Tudi v teh razredih je treba bolj individualnega postopanja. Ker pa so tu dijaki že bolj ustaljenih značajev, pride v poštev njihov interes. Vsekakor se v najvišjih razredih interesi popolnoma diferencirajo in to narekuje individualno postopanje.

Solski pouk je kolektiven, dijak mora imeti nek določen kvantum znanja iz vsakega predmeta. Zato je nesmiselno mišljenje nekaternikov, da je njihov predmet najvažnejši. »To boste rabili v življenju!« Briga se dijak, kaj bo rabil v življenju, on misli, da ne in je o tem prepričan. Zato te fraze uplivajo komično, ker dijaki let le vzamejo življenje čisto materijalno, vidijo se pri izvrševanju poklica, kjer mu n. pr. pri risanju načrtov zgodovina prav nič ne pomaga. Tu je torej potrebna poglobitev v dijakovo pojmovanje in čustvovanje, profesorji res visokih pedagoških sposobnosti so potrebni, da znajo dijake pritegniti na svoj predmet brez nepotrebnih groženj. Če profesor dobro ravna z dijakom in če ga dijak spoštuje, je uspeh zagotovljen.

Ni dvoma, da so dijaki do neke meje krivi svojega neuspeha. Toda, ko se zgodi, da vrže profesor na koncu leta po 15—35% vseh svojih dijakov, bilo to v enem ali pa v vseh razredih, pokaže on sam največjo nesposobnost in tak profesor še bolj ne spada na šolo kot nesposoben dijak. To pomeni, da on ni bil v stanju, da bi naučil velik del svojih dijakov onega, česar jih naučijo drugi nastav-

Ing. Branko Jeremić:

Opasnosti besposlice

Pri otvaranju Svetske privredne konference v Londonu, angleski je kralj naglasio: da trideset milijona besposlenih očekuje spas od rešenja tamo zastupljenih predstavnik šestdeset osam država. Time je važnost ovoga problema još jednom jasno obeležena. Avet svetske besposlice ozbiljno preti, da dosadani društveni poredak iz osnova izmeni, i opasnost od toga je svakim danom sve veća.

U nas se strahote nezapamćene besposlice, izgleda nam, lakoumno potencijuju. Naša statistika beleži svega nešto više od dve stotine hiljada besposlenih. Za našu zemlju i prilike pod kojima živimo i taj je broj neposlenih dosta velik.

Međutim, ko je upoznat sa masom naših intelektualnih i manualnih radnika svijtu profesija, koji odavno traže bespospešno posla uz najskromniju nagradu; ko prati koliko naših interesata, sa najvišim obrazovanjem, nudi se za ma kakav posao; ko je zapazio čitave povorke našega sveta kako krstare širom ove zemlje u cilju ishrane svoje i svoje porodice; ko je uočio one mnogobrojne naše seljake kako se besposnočno na svestrane okreću za kuru nasušnoga hleba; kome je poznato da se danas i u Dunavskoj banovini za najteže poslove plaća nadnica od deset i dvanaest dinara; ko poznaje stvarno materijalno stanje tolikih naših slobodnih profesija, pa raznovrsnih zanatlija i trgovaca, koji muku muče da sebe i svoje najmilije u životu održe; ko posmatra mnogobrojne bednike kako prose po našim varošima i selima, jer rada nigde ne mogu dobiti; ko pomno prati učestala samoubistva usled krajnje nemaštine — taj, odista, ima puno prava, da posumnja u tačnost prednje statistike.

Pre će biti da ona prikazuje besposlene samo organizovane, industriske, fabričke i zanatske radnike, o kojima se kod nas bar donekle evidencija vodi, dok stvaran broj neposlenih danas i kod nas znatno je veći! A pribrojimo li tome broju i članove njihovih porodica, čiji su oni hranitelji, dobićemo ukupan broj nevoljnika, koji stradaju i propadaju...

Opasnost od besposlice i u nas, dakle, nije tako neznatna i nevinna, kako se nam to statistički prikazuje. Naprotiv, ona je i kod nas zahvatila dubokog korena, o čemu pravi i iskreni rodoljubi treba da vode ozbiljnog računa. Besposlica mora se i kod nas hitno i radikalno uklanjati. Načina za to ima više. Mi ćemo se ovoga puta zadržati samo kod jednog konkretnog i vrlo važnog slučaja:

niki. V tem oziru so šolska izveštja pomanjkljiva. Ne vidi se iz njih uspeh profesorjev, ker kot sem rekel že v začetku, sta v šoli dva faktorja, učenec in učitelj. Zato je, logično, neuspeh enega tudi neuspeh drugega, vsaj do gotove meje, oziroma, da se bolje izrazim, pri gotovemu neuspehu dijaka se pričinja neuspeh profesorjev.

Mnogi profesorji se pritožujejo proti ne-disciplini. Ne smemo pa pozabiti, kar vemo vsi iz lastne izkušnje, da je disciplino tretirati skoro izključno kot funkcijo profesorjeve avtoritete. Kolikokrat se je zgodilo, da so prišli nekateri profesorji v šolo alkoholizirani! Ali naj potem taki nastavljenici vzbujajo spoštovanje? Vsakdo, ki je prišel skozi srednjo šolo, se dobro zaveda, kako je on sam kot dijak klasificiral profesorje. Kako so mu bili dobri oni, ki so znali vzdržati disciplino, vsaj deloma vzbuditi zanimanje za predmet, pa so bili pri tem tudi dovolj »strogi« in pravični pri klasifikaciji. Najbolj pa je antipatičen učitelj, ki se neprestano povišuje, postavlja taka vprašanja, da jih dijak ne more odgovoriti in dela pridigo, kako je bilo njega dni v šoli. Iz takega profesorja se dijaki med seboj kaj radi ponorčujejo. Njega to sicer ne briga. Toda, ne pozabimo — uspeh enega je uspeh drugega. Če bi to ne držalo, bi bile šole nepotrebne, vršili bi se vsako leto le zaključni izpiti in dijaki bi se učili doma, kot bi se jim dozdevalo.

Sicer pa ne smemo pozabiti, da je pre-mnogim dijakom učenje doma naravnost onemogočeno, radi stanovanjskih razmer. Dekleta posebno, morajo često pomagati doma pri delu. Nekateri se vozijo, drugi ne stanujejo doma, temveč pri gospodinjah. Posebno za te, slednje, je pri nas slabo poskrbljeno. Primanjkuje dijaškega doma. Naši narodni možje so se znali preskrbeti, a da bi mislili na to, da si morajo pridobiti naraščajo, to bo skoro preveč. Nikoli ni dovolj skrb za mladino. Ona predobro čuti, kdo ji pomore in kdo ne. Mladina ne vidi, da je tudi ta pomoč lahko čisto sebična. Dijaški dom v Ljubljani bi bil neobhodno potreben. Ne samo, da bi se s tem odvrnilo dijake od klerikalnih ustanov, ne samo da bi bili oni dobro preskrbljeni, dijaški dom bi vršil veliko delo nacionalne vzgoje, ki bi ga morala šola, pa ga ne. Šola bi morala biti najvažnejši faktor nacionalne vzgoje. Toda pri nas to ni, naravnost v nasprotnem smislu pa delujejo neke privatne šole, kjer se naravnost goji klerikalizem in separatizem. Spomnimo se samo lanskih molitev za zatirane Slovence v neki samostanski šoli v Dravski banovini. Vsekakor je tudi potrebno principielno stališče naše prosvetne uprave: Komu pripada pravica vzgoje: državi ali privatnikom? Brez dvoma državi. In ko prosvetna uprava reducira naše srednje šolstvo, naj bi najpoprej uknila vse privatne šole, ki so sramota naši prosveti.

(Nadaljevanje prih.)

Nekako drugom polovinom prošle godine obrnadovao je zagrebački »Jugoslovanski Loid«, da na teritoriji Kraljevine Jugoslavije, samo u privatnim industrijskim i trgovačkim preduzećima, zaposleno je oko dvedeset i šest hiljada stranih radnika, čija ukupna god. plata iznosi jednu milijardu dinara, apelujući u isto vreme na pozvane da učine ono, što su druge države već učinile: da zakonom zaštite svoje intelektualne radnike! Potpuno opravdan ovaj apel, ostao je do danas »glas vapijućeg u pustinji«. Naša država, u tome pogledu, prestavlja i danas jednu vrstu zadušne babe, u korist tih stranih državljana, a na veliku štetu svoju sopstvenu i svojih rođenih sinova, ranijih i budućih hranilaca ove zemlje i nejake njihove dece?!

Narodna odbrana, mislimo, da to pitanje neće i dalje nerešeno ostaviti!

Narodna odbrana hitno će podejstvovati, da svi ti strani državljani što skorije ustupe svoja mesta ovdašnjim državljanima, koji po svojoj spremi, čestitosti i zaslugi ništa manje nisu od njih vredni...

Narodna odbrana umeće na najkompetentnijem mestu objasniti, da ostanjenje tih stranih državljana apsolutno zahteva interes ne samo socijalno-ekonomski nego i državno-nacionalni!

Standard životnih potreba većine besposlenoga našeg naroda vrlo je skroman. Sem toga, najnužnije životne namirnice isporučuje Bogom blagoslovena ova naša proširena Otadžbina u izobilju i skoro džabe. Ta dva činioca svakako su mnogo doprinela tome, da katastrofalne posledice besposlice nisu i kod nas došle do danas do punoga svog izražaja. Ali, zima i gladno proleće približuju se! A tada će, po svojoj prirodi, ovde pome-nuti drugi ublažujući faktori besposlice izostati.

Zato Narodna odbrana neće oklevati, nego će pravovremeno preduzeti potrebne korake: Da se beda i nevolja naših besposlenih što skorije i što potpunije otkloni. Strani u našoj zemlji dužni su da ustupe mesta isto tako sposobnim sinovima Otadžbine.

Narodna odbrana ne sme dozvoliti, da i mnoge od ovih naših nevoljnika zadese slična bolna sudbina pok. Koporan-Čauša, jer bi nam se to moglo ljuto osvetiti!

Globoko veren, socialno čuteč in za obrambo svoje domovine na vse pripravljen bodi sleherni Jugoslovian.